

B l

ACC. NR. 626.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Blekinge. Upptecknat av: Anna Hallenberg
Härad: Östra Adress: Hallarum, Jemjöslätt
Socken: Torhamns Berättat av Anders Mårtensson o.
Anders Jönsson.
Uppteckningsår: 1924. Född år i

1

Uppteckningen rör Guden Oden.

Guden Oden, av befolkningen kallad "Oen". Han visade sig på östra Hästholmen i en korra, som de kalla "Hins korra", på så vis, att då de kommo och skulle mjölka sina kor, som gingo i korran, var det ofta mycket flera än deras. De voro även så stora och vackra, men då mjölkerskan kom, satte de av ut i sjön.

Odens kor.

Två bröder Jonas och Ola Andersson från Utlången voro ute och tjuvfiskade där. De lade sig på sjögräset. Detta var mitt i natten. Då fingo de höra mycket vacker musik. Då de sågo upp, fingo de se en stor hop vackra kor, som gingo ut i sjön. Hornmusik. Ju längre ut i sjön de kommo, tystnade musiken.

Åskväder.

Här ute är även den tron rådande, att Oden åker på hästar vid åskväder. För att skydda sig lades en vax på tröskeln. En gumma hade gjort det, då sade någon till henne: "Ta bort klippan (vaxen)" - "Nej, jag törs inte, förrän åskan gått över."

Gengångare.

Anders Mårtensson och Anders Jönsson voro ute och rodde en natt till Inlången. Mycket vackert väder. Strax innan de kommo fram, mötte de en fin båt med en karl och ett fruntimmer i, som kom från Stenshamn och rodde mot Hästholmen. De grälade. Den ene sa: "Du behöver inte narra mig." Anders Jönsson hälsade åt dem, men de svarade inte. De sågo då, de lade i land på en liten obebodd ö utanför Hästholmen. De hade dött i kolera på Stenhamn och blivit begravna på ön de lade i land på.

Förvillad.

En svåger till Anders Mårtensson och hans två pojkar voro ute och fiskade. Fadern gick hem ensam efter de andra. Rätt som han gick, kom han på samma plats. Han stod och funderade. "Att jag inte kan gå hem i kväll", sade han och skratade, "Det är bara min dumhet." Så försökte han igen. Kom åter så långt, att han såg sitt hem men kom ånyo till samma plats. Han vände tröjan och mössan och kom då hem.

626

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

6

Hästar.

König på Inlången körde ett par hästar över isen. Rätt som det var, stannar hästarna på isen. König går fram och tittar mellan skyllapparna på hästarna. Då fick han ett slag , så han somnade av, men dom andra, som åkte , såg något trilla av vagnen, något liknande en hösäck. Sen gingo hästarna.

Gengångare.

Ett fartyg med de s.k. Hamburgska bankens pengar ombord strandade utanför Inlången. Tre av dem kommo i land men blevo sedan mördade. De visade sig många nätter men gjorde ingenting. Anders Jönsson satt och band sillgarn en dag, då hustrun kom in och sade, att hon inte hade någon ved. Gubben går ut, och då såg gumman dem, men de rörde inte gubben. En kväll kom deras pojke och sprang och sade: "Ser ni inte kalven, som springer därute vid busken!" När gubben kom fram, voro de försvunna.

Medel: Satte upp Fader Vår ovan dörren,
sen slapp de dem.

626

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

8

Varsel.

Anders Mårtensson gjorde likkistor åt
ortsbefolkningen. Hade ständigt bräder hemma till det ändamålet.
En kväll, det var rätt lugnt ute, hörde han logdörren slå upp
med en ryslig skräll, men fann, då han kom dit, dörren stängd.
Dagen efter kom skräddaren i byn och beställde en likkista till
sin dotter.

Landskap: Blekinge. Upptecknat av: Anna Hallenberg
 Härad: Östra Adress: Hallarum, Jemjöslätt
 Socken: Ramdala Berättat av Lars Månsson
 Uppteckningsår: 1924. Född år i Vallby, Ramdala.

Uppteckningen rör Diverse anteckningar.

Innan man tar emot penningar på morgonen,
 bör man spotta - betyder stor tur.

Hittar man penningar, ska man spotta och stå
 en liten stund.

Om man inte bär stål på sig, tog draken dem.
 Drömma om pengar betyder otur, företagelse -
 tappa pengar betyder stora utgifter, främmande.

Pengar under tröskeln i nybygge: hindra troll
 och dyl.

Då det blåser på sjön, bör man kasta ut en
 peng från båten i sjön för att därmed skydda sig för havsfrun.

I s.k. offerkällor lades pengar för att skydda
 sig mot sjukdom. - I Torhamns socken i Blekinge finns en sådan
 offerkälla S:t Måns källa.

Skriv endast på denna sida!

Ta emot pengar
 - spottning.

Hitta pengar -
 spottning.

Stål - draken.
 Drömma om peng
 ar.

Pengar i ny-
 bygge.

Peng i sjön -
 havsfrun.

Pengar i of-
 ferkälla -
 sjukdom.

Glöck. Anna Hallenberg
Torhamn

626

Pengar i likkistan lades under den dödes
huvud, för att den döde inte ska komma tomhänt, och att den inte
ska ta rikedomerna från huset.

Gamla förstenade pengar el.dyl. kallas
åsvigger(?). Vid nedgrävning av pengar blir allt en hemlighets-
full makt. Nedgrävda pengar fås reda på genom dröm eller bloss,
det brann över det stället. Att få makt över det funna var att
kasta en katt över det. Den bästa turen att hitta en sådan skatt
var att köra med tvillingoxar. Det borde helst grävas fram på
natten mellan 12 och 1, men gick när som helst med en katt eller
dyl. till hjälp.

Två fiskare ute i Torhamn voro ute på
fiske en natt och fingo då tag i en kista men orkade ej dra upp
den. Den gick åter till botten, men dagen efter foro de dit och
skulle ta den men fann den inte och har ej heller funnit den.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV 10

Pengar i
likkistan,

Nedgrävda pen-
ar - bloss -
tvillingoxar-
katt.

Vettar.

Kokhett vatten är farligt att slå ut, ty då dödas "vettasmen". Så länge vetten är sjuk, blir patienten. För att se om vetten blivit skadad skall man slå vatten i en balja, grensla över densamma och släppa ett eldkol emellan linnet och kroppen ned i baljan. Fräste kolet, var man vettanöpen men tvärtom annars. Då kunde man råkat ut för något annat ex. någon lagt ut för en.

626

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

12, 12

Kastrera tjurar.

Smen Fränna kastrerade två tjurar. Hans biträde, ~~XXXXXXX~~, Lars Månsson, fick absolut tiga. Först skulle han ta några halmstrån under ena armen och sen ta och hålla i svansen. Gubben läste. Samtidigt skulle Lars kasta några halmstrån (som han hade under armen). 3 olika akter. Sen företogs kastreringen (tjuren stod). Efter slutad kastrering lästes, men tog då själv stråna och kastade och spaltade under tjuren. Vid givet tecken skulle svansen släppas, och gubben strök djuret 3 ggr med början från manken och till svansen. Det blev utmärkt resultat.

Diverse anteckningar.

Skära kräk för rumpmärket: Strax ovan om taglet skars en repa, 6 cm., tog ut blod på en brödbit, som gavs åt djuret jämte en salt, tjärad sill. Över skåran ströks tjära och omlindades med trase.

Tappa dropet: Ta drop från ett annat kräk och en tjärad sill och kokta rötter från en lippstickerot och en deg av skorpionsolja och rågmjöl. Allt skedde under läsning.

Då man slaktade, brukade man ta den ena döda leden och slå mot den andra, att inte de levande skulle få ont i benen.

Rumpmärket.

Tappa dropet

Slakt.

ACC. NR. 626.

626

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Blekinge Upptecknat av: Anna Hallenberg
Härad: Östra Adress: Hallarum, Jemjöslätt
Socken: Ramdala Berättat av f.d. Riksdagsman Aug. Larsson,
Säby, Ramdala
Uppteckningsår: 1924 Född år i

13

Uppteckningen rör Anteckningar om arbetslivet på 1860-talet
på den gamla bondgården.

Drängar städslades aldrig, förrän de nått 18 år. Ingen särskild städjedag på denna orten. Hans lön: omkr. 40 kr. kontant, skjortor, linbyxor, strumpor och någon gång ett par stövlar, s.k. fripotatis, 1 skäppa potatis satta för sin räkning.

Drängen.

Pigans lön: 16 kr. kontant, 2 lintyg, förklä, näsduk, ett par strumpor, vartannat år kängor, varannat skinnpäls samt en skäppa potatis satta.

Pigan.

En gård på ett fullt hemman hade 2 pigor och 2 drängar. Den ena pigan gav korna.

Allting syddes och arbetades hemma. De resp. hantverkarna kommo om våren, såsom skräddare, sadelmakare, smed. Allt syddes för hand av skräddaren med tvinnatråd.

Hantverkare.

Dagsverkare voro torpare, och mycken hjälp

Dagsverkare.

Skriv endast på denna sida!

Blekinge
Förhållanden
Öster län

626

uppt av Anna Hulténberg
1924

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

hade ju varje gård av sina båtsmän. Dagsverkarna hade ett arvode av 16 skilling (32 öre) om dagen jämte födan. Började 4-5 på morgonen och höllo på till kvällen. Till varje sin båtsman skulle bonden betala 1 tunna korn, 1 tunna råg m.m. 4 kr. kontant. Kläder fingo de från roten.

Båtsmän.

Det tyngsta arbetet utfördes med oxar. Vid harvning o. dyl. användes hästar. De fingo mestadels springa för harven, en träpinnaharv.

Plog användes ej mycket denna tid utan endast åder. Förberedelsen för kornsådden var ytterst nogsam. Allra först "ristades", en grundare harvning, sedan harvades minst två gånger.

Plog - åder.
Kornsådd.

En träda bearbetades under sommaren.

Träda.

Strax före sådden breddes gödseln ut mycket noga. Sedan såddes råg direkt i gödseln utan att först harva ned den. Körde så upp vattenfårar (stråka) så tätt, att man med räfsa för hand höljde rågen.

Rågsådd.

All säd slåddes med lie men lades först på band. Sattes sedan upp i travar, 11 par i vintersäd och 12 par i vårsäd.

Rågen mättes med skäppa. 3 kr. skäppan (20 daler), en brödkaka 50 öre. Det blev inget över att sälja vare sig råg eller mjöl.

Tröskning pågick hela vintern. Började
Skriv endast på denna sida!

Tröskning.

kl. 2 om morgnarna (tröska otta). Tävlan rådde om att slå slagan i först.

Vita morätter odlades för hästarna. Slog Vita morötter det till bra, kunde de få skörda 15 tim.

Potatisen grovs upp.

Utfodringen av kreaturen började vid 5-tiden om morgonen. Småsäden användes som påströ. "Bära för" kallades det, när de skulle fora med halm, fick de sno in lite höstrå så väl i halmen, att de voro tvungna att få i sig halmen samtidigt med höet. Detta arbete kallades "bära för".

Alla svinen i byn fingo gå på gatan.
Man märkte dem i örat.

Till julen bakades mycket. Små brödkakor bakades åt fattiga. Även skänktes bort åtskilliga kvantiteter rågmjöl. Många brödbak till julen. Förvarades i rågbingen och räckte ända till i april. 1 ko och 4 á 5 svin slaktades. Fläskét ska ligga ett helt år i saltlake, innan det användes.

Julafton åts 2 mål på kvällen. Merafton, skinka, bruna bönor, sylta, dessert smörgåspudding. Mellanmål frukt och nötter. Kvällsmat lutfisk men ej potatis, risgröt, ett fat, som alla åto ur.

Julgran så liten, att den stod i ljus-
stake.

Båtsmannen fick en stor siktekaka samt
Skriv endast på denna sida!

Potatis.

Kreaturen.

Svinen.

Julbak.

Julafton.

Julgran.

626

talgljus till julen.

Alla redskap måste tas hem varje kväll,
annars stals allt järnbeslag bort på dem.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
_ ARKIV

—•••—16

Redskapen.

Diverse anteckningar.

Sätta sig i spiseln julafton och äta spickesill och frukt, fick man sen sin fästman i bakugnen. En jungfru satte sig där en julafton och fick då se sin bonde i ugnen. Under året dog husmodern, och jungfrun blev fru i stället.

Korn lägges under ljusstaken. Dessa giv-
ves åt hönsen, att de bliva goda värphönor.

Julbröd gömmes till läkemedel åt korna.

Vid slakt utdelas alltid lite till grannarna att smaka det "färska". Prästen och slaktaren skulle ha ryggs-
ben och korv och palt.

Köttet ska inte ätas förrän det är riktigt kallt.

Vid plockning av höns var att iakttaga att man inte fick några fjädrar med, som sitter under vingen.

Skriv endast på denna sida!

Se sin tillkommande.

Korn åt hönsen.

Julbröd åt korna.

Slakt.

Kött.

Plockning av höns.

Kom dessa med i dynan, kunde den inte dö eller sova, som låg på dem.

Slakta på nedan blev köttet bättre. Mal

åt det inte då.

Rackarn flådde alltid hästar och tog livet Rackaren.
av hundar o.s.v., kallades "mäster-vallacken".

18

Gumodern.

Då gumodern kommer med barnet från dopet, säger hon, i det hon överlämnar barnet åt modern: "Detta är i dopet givet och i livsens bok skrivet. Här har du ett Guds barn i stället för ett djävulens!"

Småbarnskläder ska aldrig hänga ute efter solens nedgång.